

УДК 364.48
ББК 65.9(2)

Лісовий А.В.

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНЕ РЕФОРМУВАННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Національний університет
Державної податкової служби України,
Державна податкова адміністрація України,
08201, м. Ірпінь,
вул. К. Маркса, 31,
тел. 0459757571

Анотація. У статті визначено основні проблеми, напрями, рівні й етапи реформування територіальної організації влади в Україні, обґрунтовано впровадження дворівневої системи адміністративно-територіального поділу, розроблено пропозиції щодо першого етапу реформи – розукрупнення областей на нові адміністративно-територіальні утворення – округи.

Лісовий А.В. Адміністративно-територіальне реформування регіонів України

Ключові слова: адміністративно-територіальна реформа, громада, район, область, регіон.

Annotation. Basic problems, directions, levels and stages of reformation of territorial organization of power in Ukraine are definite in the article, introduction of the two-tier system of administrative territorial division is grounded, suggestions in relation to the first stage of reform are developed – breaking up into smaller units of regions on new administrative territorial educations is districts.

Key words: administrative territorial reform, community, district, region.

Вступ. Адміністративно-територіальний устрій держави є основою забезпечення її територіальної цілісності, ефективного використання ресурсного потенціалу для збалансованого та динамічного соціально-економічного розвитку як держави в цілому, так і кожної її території зокрема. Реформа адміністративно-територіального устрою нашої держави має створити систему управління місцевим і регіональним розвитком, яка б гарантувала ефективне використання наявного економічного потенціалу для підвищення рівня життя громадян і забезпечення динамічного розвитку адміністративно-територіальних утворень і країни в цілому.

Після прийняття Конституції України Верховна Рада, Президент і Кабінет Міністрів здійснили ряд заходів, спрямованих на реформування адміністративно-територіального устрою та фінансового забезпечення територіальної організації влади. У 1997–2009 рр. ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, прийнято Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” та близько десятка інших законів з питань місцевого й регіонального розвитку, Бюджетний і Земельний кодекси України. Указами Президента України затверджені Концепція адміністративної реформи, Концепція державної регіональної політики та Програма державної підтримки розвитку місцевого самоврядування України.

Але здійснені заходи не забезпечили належного рівня місцевого управління та суттєвого підвищення рівня життя громадян України, особливо сільського населення. У цілому сучасний стан місцевого розвитку характеризується низьким рівнем фінансового, матеріального, кадрового та інших видів ресурсного забезпечення, що необхідні для виконання завдань і повноважень місцевого самоврядування; кризою соціальної інфраструктури (занепад житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, освіти, культури); поглибленням диспропорцій у соціально-економічному стані територіаль-

них громад; невирішеністю актуальних питань реформування системи адміністративно-територіального устрою України.

Вітчизняні вчені мають вагомий науковий доробок у питаннях реформування адміністративно-територіального устрою. Розробка методологічних і методичних засад адміністративно-територіальної реформи знайшла відображення в працях І.Коліушка, О.Невелева, В.Негоди, В.Нудельмана, С.Пирожкова, М.Пухтинського, В.Яцуби [1–7]. Але, незважаючи на їх вагомий внесок, в адміністративно-територіальному устрої нашої держави неврегульованими залишаються такі проблеми:

1. Значні диспропорції адміністративно-територіальних одиниць за площею та населенням (найбільша за площею Одеська область (33,2 тис. км²) переважає найменшу – Чернівецьку (8,1 тис. км²) більш ніж у чотири рази; а найбільша за населенням Донецька область (4,7 млн) переважає найменшу – Чернівецьку (0,9 млн) більш ніж у п'ять разів; аналогічна ситуація на рівні адміністративних районів: найбільший район Харківський – 183,3 тис. населення, а найменший – Коломацький (Харківської області) – 8,2 тис.)⁴.
2. Віддаленість органів влади від споживачів їх послуг:
 - значна кількість населених пунктів суттєво віддалена від органів влади своїх адміністративно-територіальних одиниць (122 районних центри (з 490) віддалені від обласних центрів на відстань понад 100 км; 2,3 тис. сіл розташовані на відстані більше 10 км від найближчих органів влади – сільських рад; понад 5 тис. сіл не мають жодного управлінського підрозділу);
 - деякі території просторово не сполучаються з адміністративними центрами своїх адміністративно-територіальних одиниць (переважна частина Черкаської області розташована на правому березі Дніпра, але три її райони – на лівобережжі; м. Славутич просторово розташоване в Чернігівській області, але адміністративно знаходиться в Київській і т. д.);
 - часто органи влади знаходяться за межами своїх адміністративно-територіальних одиниць (усі міста обласного значення залишаються районними центрами, тому районні органи влади знаходяться поза межами своїх районів – на території міст, рівних цим районам за статусом (тобто в сусідній адміністративно-територіальній одиниці). Там знаходяться й центральні об'єкти соціально-побутової інфраструктури районів (центральні районні лікарні, бібліотеки, будинки культури тощо). Користувачами послуг цих установ переважно є мешканці міст обласного значення, а утримуються вони з районних бюджетів) [8].
3. Перебування значної кількості населених пунктів в адміністративних межах інших населених пунктів (м. Інкерман, смт Кача та ще 29 сільських поселень входять до складу Севастополя; селища Ворзель, Гостомель, Коцюбинське входять до складу міста Ірпінь Київської області; в Україні до складу міст обласного значення входять понад 500 інших населених пунктів, а до складу міст районного значення – майже 1,4 тис. сіл і селищ).
4. Розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на місцях, що постійно призводить до виникнення конфліктних ситуацій.

Постановка завдання. Тому метою статті є розробка основних засад адміністративно-територіальної реформи, визначення напрямів, рівнів та етапів реформування адміністративно-територіального устрою України, упровадження заходів, які хоча б частково вирішували вказані вище проблеми.

⁴ За внутрішніми даними Держкомстату станом на 01.01.2008 р.

Результати. Наявна система адміністративно-територіального устрою є бар'єром для подальшої бюджетної децентралізації та розвитку місцевого самоврядування. Досвід європейських держав свідчить, що реформування систем адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування не може бути роз'єднано в часі. Адміністративно-територіальна реформа найтісніше пов'язана з процесом децентралізації, яка є змістом реформи місцевого самоврядування для Європи. Децентралізація державного управління – це розширення повноважень місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування за рахунок повноважень центральних органів виконавчої влади з метою підвищення ефективності управління та найповнішої реалізації регіональних і місцевих інтересів.

Найкращим прикладом для України є досвід її найближчих сусідів. Так, польська реформа самоврядування, що здійснена ще на початку 1990-х років, є неоціненною ілюстрацією майбутньої поведінки нашої держави. Ось що пише про наслідки тієї реформи відомий польський публіцист С.Братковський: “Місцеве самоврядування, надаючи самостійність гмінам, вивільнило динамізм та енергію, на які ніхто не сподівався. Малі містечка, тепер чисті й освітлені, змінювали свій вигляд з місяця в місяць; вже за рік Польща стала іншою країною” [7].

Лісовий А.В. Адміністративно-територіальне реформування регіонів України

Віктор Ніжнянський – перша фігура в розробці, просуванні та впровадженні адміністративно-територіальної реформи в Словаччині каже: “Сільські старости внаслідок реформи мають на 20% більше фінансових ресурсів порівняно з часами до реформи. Це по-перше. По-друге – вони мають більше власних ресурсів. Отже, вони незалежні. Мають вже 50% власних доходів і не залежать від дотацій з державного бюджету. До реформи власні доходи становили 6%” [9].

Рівень бюджетного забезпечення місцевого самоврядування (в євро на душу населення на рік) становить у Швеції – 2500, у Чехії та Польщі – близько 1600, в Україні – трохи понад 100. Причому, коли в столичному Києві ця цифра сягає майже 400 євро, то в обласному центрі Хмельницькому – 20, а в районному Старокостянтиніві – 8. При цьому лівову частку витрат місцевих бюджетів становлять освіта (35%), охорона здоров'я (25%), соціальний захист (24%) – тобто те, що за своєю природою є функцією державної влади. Якщо вага соціально спрямованих видатків місцевих бюджетів перевищує 85%, то Державного бюджету України – складає лишень близько третини. Отже, держава свідомо перекладає тягар найскладніших проблем на місцеве самоврядування, зовсім не дбаючи про те, чи зможе воно з ним упоратися [7].

Згідно зі статтею 2 проекту Закону України “Про територіальний устрій України” мета адміністративно-територіальної реформи полягає в максимальному наближенні влади до споживачів управлінських послуг, необхідності оптимізації системи державного управління, потребі вирівнювання соціально-економічного розвитку та розвитку інфраструктури територій. Тому одним із фундаментальних положень державної політики у сфері адміністративно-територіального устрою є “децентралізація у здійсненні місцевого самоврядування та виконавчої влади” [10].

Але, на нашу думку, практична реалізація положень цього законопроекту призведе до ще більшої централізації влади. Оскільки мінімальний розмір громади передбачається 5000 людей, то об'єднуватися в громади будуть не 2–3 села, а, як правило, близько десяти населених пунктів, тому що середній розмір українського села – 515 мешканців (на 28,5 тис. сільських поселень – 14,7 млн сільських жителів). Отже, така громада по суті стає міні-районом і про досяжність споживачів до основних послуг у межах 2–3 км не може бути навіть мови. Таким чином:

- реально місцева влада стане менш доступною для членів громади, бо вирішення будь-якого побутового питання вимагатиме поїздки до центру громади;

- жителі більшості сіл позбавляться права на створення власної системи місцевого самоврядування;
- мешканці різних сіл змушені будуть постійно узгоджувати свої інтереси, що може перетворюватися на джерело постійної напруги;
- управління такою громадою стане менш оперативним і більш затратним.

Створення таких громад оправдано, якщо більшість послуг, які тепер надають сільські ради, надаватимуть сільські старости (голови), які одночасно будуть депутатами ради громади. Для їх діяльності не потрібно спеціального приміщення, лише невелике матеріальне утримання. Ще однією необхідною умовою формування громад є перехід районних послуг на рівень громади. У такому випадку пропонуємо ліквідувати не тільки районні державні адміністрації, а також і районні ради, тобто фактично ліквідувати районний рівень управління взагалі.

Рекомендуємо формувати дворівневу схему адміністративно-територіального устрою, утворивши близько 50–60 земель чи округ (мініобластей) і 3000–3500 громад (міні-районів). Тобто більшість областей необхідно буде поділити на менші адміністративні утворення. Це дасть змогу позбутися диспропорцій між сучасними областями щодо території та кількості населення. Поділ областей на нові адміністративно-територіальні утворення – землі (округи) вирішує також проблему ексцентричного розміщення обласних центрів. З 24 областей у 18 центри розміщені ексцентрично. Оскільки ми повинні забезпечити транспортну досяжність до обласного центру не більше 1,5 години, то саме поділ областей на землі (округи) дозволить вирішити цю проблему.

Згідно з нашими пропозиціями в Україні відбудеться реальна децентралізація влади та наближення її до людей. Відбудеться розукрупнення сучасних областей і районів: землі чи округи, що виникнуть на місці областей, будуть, за сучасними мірками, міні-областями, а громади стануть міні-районами. Замість сільської ради, до якої часто треба було йти в сусіднє село 5–10 км, у кожному селі працюватиме сільський староста чи голова, через якого можна буде вирішити більшість нагальних потреб сільських мешканців. Він має не стільки керувати селом (це буде прерогативою ради громади – колективного органу, де сільський староста буде представляти інтереси села як депутат), скільки служити людям ланкою сполучення з владою громади та державними органами, розміщеними в центрі громади (передати заяву дільничному міліціонеру чи раді громади, узяти довідку в інспектора податкової служби чи працівника пенсійного фонду і т. д.)

Районна ланка управління, на нашу думку, не потрібна зовсім, оскільки в нових умовах громади будуть незалежними й невідпорядкованими вищим радам, їх повноваження й обов'язки будуть чітко розмежовані, а досяжність до окружних (обласних) контролюючих органів у межах 1–1,5 години виключає необхідність існування подібних районних органів. Адже з теорії управління відомо, що чим менше ланок передавання управлінських рішень зверху вниз і зворотної інформації знизу вверх тим краще. Закид про те, що теорія управління рекомендує оптимальну норму – десять об'єктів на одного суб'єкта управління, а в новій області (окрузі) їх буде понад 50, ми відкидаємо тому, що, по-перше, громади будуть невідпорядковані ні обласним радам, ні обласним державним адміністраціям (тобто власне процес управління як такий відсутній), а по-друге, звітність перед обласними органами влади щодо податків, статистики, виконання законодавства та інших напрямків значно полегшується з розвитком засобів зв'язку, мережі Інтернет і сучасної оргтехніки.

Зважаючи на те, що більшість населення (особливо сільське) є консервативним і з пересторогою ставиться до будь-яких реформ, то пропагувати адміністративно-територіальну реформу необхідно не як об'єднання сіл у громади й укрупнення районів, що спостерігалось у 2005 р., а саме як процес розукрупнення: поділ областей на землі

(округи), а районів – на громади. Зрештою, нові назви адміністративно-територіальних одиниць “земля”, “округа”, “громада” є не принциповими, можна залишити традиційні “область” і “район”, але вони будуть значно менші за площею та населенням ніж раніше. Таке пропагування реформи буде дієвішим, адже кожен мешканець села зацікавлений у тому, щоб його село (чи сусіднє) стало адміністративним центром нового району, а новий обласний центр став також значно ближчим (не більше 50–70 км). Крім того, у такому пропагуванні акцент має робитися також на те, що паралельно проведена бюджетна реформа дасть новим адміністративно-територіальним утворенням значно більше грошових коштів на розвиток соціальної сфери.

Для забезпечення перенесення з районного рівня управління на рівень громади діяльності територіальних органів міліції, пожежної служби, охорони здоров'я, освіти, пенсійного фонду, податкової інспекції, інших органів, а також забезпечення розвитку управлінської та соціальної інфраструктури необхідні надзвичайно великі кошти. Якщо витрати лише на перший етап адміністративно-територіальної реформи в Польщі оцінюються у 20 млрд дол. США, то, порівнюючи площу, чисельність населення та стан соціальної інфраструктури, Україні необхідно близько 30–40 млрд доларів. Зіставляючи цю суму з обсягами річного бюджету, приходимо до висновку, що адміністративно-

Лісовий А.В. Адміністративно-територіальне реформування регіонів України

територіальна реформа в Україні не може бути одномоментною, як мінімум на неї необхідно 4–8 років.

Тому пропонуємо проводити адміністративно-територіальну реформу у два етапи: під місцеві вибори 2014 і 2018 років.

Більшість учених [1–7], що займаються цією проблемою, пропонують на першому етапі реформ створити громади, поступово протягом кількох років наповнювати їх об'єктами соціальної інфраструктури, підготувати приміщення, кадри й тільки потім приступити до реформування районів та областей.

Ми рекомендуємо почати саме з розукрупнення областей.

По-перше, якщо почати реформу із створення громад, то виникне проблема кадрів. Причому проблема подвійна: спочатку – де взяти кваліфіковані кадри в сільській громаді чисельністю 5000 жителів, а потім – куди працевлаштувати звільнених при ліквідації районних адміністрацій і рад спеціалістів. Адже ці процеси протікатимуть не одночасно, а з інтервалом у п'ять років. Ми ж рекомендуємо ділити область чи район на менші адміністративно-територіальні утворення, відповідно більшість спеціалістів та управлінців нових областей і районів (громад) будуть не звільнені з попереднього місця роботи, а переведені із збереженням стажу на подібну, а в більшості випадків, вищу посаду (наприклад заступник начальника управління статистики очолить відповідне управління в новій області). Це люди, які мають професійний досвід і знають проблеми та специфіку саме цієї області чи громади завдяки своїм попереднім службовим обов'язкам. Більшість кваліфікованих кадрів з обласних державних адміністрацій перейдуть працювати у виконкомі обласних рад, а за держадміністраціями залишаться в основному контролюючі функції.

По-друге, якщо почати реформування знизу, то хто має організувати створення громад та управляти цим процесом? Досвід 2005 р. показав, що ініціативна група на чолі з віце-прем'єром, навіть при великому бажанні, не зможе цього здійснити. Районні керівники не тільки не зацікавлені в мобільності створення та ефективності діяльності громад, а навіть, навпаки, активно протидіють цим процесам, адже після початку стійкої діяльності мережі громад вони будуть звільнені. При такому стимулюванні іншої поведінки від них очікувати не варто. Якщо ж, згідно з нашими пропозиціями, почати реформування зверху, то вибрані народом і призначені Президентом керівники нових областей будуть зацікавлені в проведенні реформи, власне для якої й завдяки якій вони

й отримали свої посади. Аналогічні стимули діятимуть і на другому етапі адміністративно-територіальної реформи при створенні громад (міні-районів).

По-третє, розукрупнення областей не вимагатиме значних коштів. Збільшення управлінських штатів, установлення нових меж областей, витрати органів державної статистики та інші подібні витрати на першому етапі реформи ми оцінюємо в 5–10 млрд грн, тобто цілком посильна сума навіть для річного бюджету держави. До наступних місцевих виборів (і, відповідно, другого етапу реформи) ще залишиться понад чотири роки, протягом яких держава в особі виконавчих комітетів обласних (окружних) рад під наглядом обласних державних адміністрацій поступово наповнюватиме центри майбутніх нових громад об'єктами соціальної інфраструктури, готуватиме приміщення, кадри й лише потім можна буде приступити до ліквідації районів. При цьому більшість районних органів управління та контролю передбачається перевести на рівень громад (міні-районів).

Проаналізувавши територію та населення 490 адміністративних районів і 179 міст обласного значення, а також урахувавши природні обмеження (гори, річки, водосховища, лимани) та шляхи сполучення, нами пропонується створити 52 округи (міні-області) та 8 міст-регіонів (табл. 1).

**Адміністративно-територіальний поділ України
на області (округи) та міста-регіони (проект)**

АРК та області за діючим адміністративно-територіальним устроєм	Області (округи) та міста-регіони за пропонуваним адміністративно-територіальним поділом	Населення, тис. чол.		Територія, тис. км ²
		всього	сільське	
Автономна Республіка Крим	Євпаторійська	506,6	246,2	9,8
	Сімферопольська	892,5	258,0	6,8
	Феодосійська	578,0	228,1	9,6
Вінницька	Вінницька	875,0	316,9	9,7
	Тулчинська	655,5	461,1	13,9
Волинська	Ковельська	531,5	288,8	12,7
	Луцька	600,6	293,2	9,6
Дніпропетровська	м. Дніпропетровськ	1122,3	41,3	1,8
	Дніпродзержинська	828,2	175,6	11,1
	Криворізька	946,2	163,8	9,9
	Павлоградська	611,3	237,4	13,4
Донецька	м. Донецьк	1414,4	3,3	1,0
	Єнакіївська	1280,9	127,8	7,7
	Краматорська	998,8	123,8	8,0
	Маріупольська	886,5	185,1	9,8
Житомирська	Житомирська	813,0	317,4	12,7
	Коростенська	504,1	248,7	17,1
Закарпатська	Закарпатська	981,6	601,6	9,1
Запорізька	м. Запоріжжя	848,9	-	1,7
	Мелітопольська	507,6	...	11,2
	Токмацька	529,0	...	15,5
Івано-Франківська	Івано-Франківська	890,4	452,5	8,4
	Коломийська	918,8	637,5	11,7
Київська	Березанська	605,6	308,3	11,0
	Білоцерківська	632,5	239,8	9,4
	Бородянська	648,4	265,8	12,0
Кіровоградська	Кіровоградська	635,1	162,7	14,4
Луганська	Луганська	1149,6	76,5	6,1
	Северодонецька	590,9	159,4	13,6
	Стахановська	641,4	86,4	7,0
Львівська	м. Львів	873,4	96,0	1,1
	Дрогобицька	952,9	509,0	10,2
	Червоноградська	742,1	414,6	10,5
Миколаївська	Миколаївська	807,8	191,7	11,1
Полтавська	Кременчуцька	676,2	182,5	10,6
	Миргородська	527,1	224,5	14,5
	Полтавська	563,9	188,7	7,7

Одеська	м. Одеса	1006,5	-	0,2
	Ізмаїльська	586,2	338,5	13,2
	Котовська	549,5	285,1	15,9
	Южненська	567,7	326,1	13,6
Рівненська	Рівненська	743,4	290,3	7,9
	Сарненська	499,6	331,4	13,4
Сумська	Конотопська	597,4	227,4	15,4
	Сумська	674,0	218,2	11,6
Тернопільська	Тернопільська	785,7	394,0	8,8
Харківська	м. Харків	1740,3	89,0	2,6
	Первомайська	546,8	253,7	14,8
	Чугуївська	525,0	234,2	14,0
Херсонська	Каховська	517,1	240,7	18,1
	Херсонська	627,0	212,8	11,2
Хмельницька	Кам'янець-Подільська	604,9	375,4	9,4
	Хмельницька	831,2	345,0	12,2
Черкаська	Уманська	572,1	309,5	11,5
	Черкаська	724,8	252,5	8,7
Чернівецька	Чернівецька	927,9	549,5	8,4
Чернігівська	Ніжинська	508,2	238,1	15,1
	Чернігівська	608,1	175,5	13,7
м. Київ	м. Київ	2676,8	-	0,8
м. Севастополь	м. Севастополь	379,2	-	0,9

Джерело: розраховано за даними обласних і республіканського (АР Крим) статистичних збірників за 2007 р.

Щоб позбутися високої диференціації областей за територією та чисельністю населення, пропонуємо створювати області з населенням від 500 тис. до 1 млн осіб і територією 9–12 тис. км². Міста-регіони виділяти при наявності в них понад 750 тис. населення.

Карта запропонованого адміністративно-територіального поділу України наведена на рис. 1.

При делімітації кордонів нових областей (округ) ми намагалися максимально використати межі областей за нині діючим адміністративно-територіальним поділом, а також стовідсотково використали теперішні кордони адміністративних районів, оскільки користувалися інформацією обласних і республіканського (АР Крим) статистичних збірників щодо території та населення адміністративних районів і міст обласного значення.

З рис. 1 можна побачити, що ми пропонуємо поділити на менші адміністративно-територіальні утворення не лише області, а й Автономну Республіку Крим. Причому принциповою зміною є не тільки поділ республіки на три округи, а ліквідація статусу автономії в унітарній державі. Дестабілізують ситуацію на півострові постійні територіальні претензії окремих російських політиків, із часом можливі прояви сепаратистських настроїв у кримських татар, частка яких серед населення Криму постійно зростає. Тому, позбавивши Крим статусу автономії, можна буде вирішити низку політичних, правових, майнових та управлінських проблем, які накопичувалися десятиліттями. Ад-



Рис. 1. Адміністративно-територіальний устрій України (перший етап реформування)

міністративно-територіальна реформа є найкращим приводом і стимулом для ліквідації статусу кримської автономії. Звичайно, це має супроводжуватися активною роз'яснювальною роботою серед населення, у якій особливі акценти необхідно робити на наближенні мережі послуг до споживачів (через зменшення відстані до нових обласних центрів) і суттєвому поліпшенні бюджетного фінансування соціальних програм завдяки паралельному проведенню бюджетної реформи.

Висновки.

1. Актуальність проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні є питанням риторичним, що не викликає заперечень, але ставить проблему визначення шляхів, рівнів та етапів здійснення цього реформування.
2. Дворівнева схема адміністративно-територіального устрою дозволяє оптимізувати систему управління територіальними утвореннями різного рівня, а також суттєво спростити бюджетний процес, зробивши його прозорішим (відносини напряму “держава – громада”).
3. Двоетапність і тривалість проведення реформи дадуть змогу заспокоїти населення й особливо районне керівництво, яке нині є найбільшою опозицією до будь-яких змін, що призведуть до ліквідації їх посад.
4. Для реальної децентралізації влади та наближення її до людей необхідний процес не об'єднання (сіл у громади, громад у райони і т. д.), а саме розукрупнення, розділення сучасних областей і районів на менші адміністративно-територіальні утворення – округи та громади.
5. Хибною є думка про те, що адміністративно-територіальну реформу можна здійснювати лише за умови підтримки населенням, за ініціативою громад тощо. Навпаки, реальним є тільки централізоване (часто примусове) реформування. Звичайно, при цьому мають проводитись активна інформаційно-роз'яснювальна робота та бюджетне стимулювання.
6. Починати адміністративно-територіальну реформу необхідно “зверху”. Це дасть можливість ефективно організувати й управляти процесом реформування. Тому першим етапом реформи має бути розділення областей на нові менші за територією та населенням адміністративно-територіальні утворення.
7. Розукрупнення областей дає можливість позбутися значних диспропорцій між сучасними областями щодо території та кількості населення, а також вирішує проблему ексцентричного розміщення обласних центрів і забезпечує транспортну досяжність до обласного центру не більше 1,5 години.

Ми не вважаємо цю роботу закінченою. Навпаки, у цьому напрямі є широке поле для продовження наукових досліджень. Тому запрошуємо вчених і політиків до наукової дискусії щодо перспектив реформування адміністративно-територіального устрою України та найшвидшого впровадження цієї реформи в життя.

1. Адміністративно-територіальний устрій України: проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення / [за заг. ред. В. Г. Яцуби.] – К., 2003.
2. Коліушко І. Адмінтерреформа [Електронний ресурс] / І. Коліушко, В. Тимошук // Партнери. – 2005. – № 11. – Доступний з : <http://www.cpr.org.ua/partners>.
3. Невелєв О. Впорядкування адміністративно-територіального устрою та вдосконалення системи управління для зміцнення місцевого самоврядування в Україні: пропоз. для обговорення / О. М. Невелєв. – К. : НДІСЕП, 2003. – 27 с.
4. Негода В. Концепція (концептуальні засади) реформи адміністративно-територіального устрою України [Електронний ресурс] / В. Негода. – К. : Українська асоціація місцевих та регіональних влад, 2005. – Доступний з : www.alau.org.ua.
5. Нудельман В. Удосконалення адміністративно-територіального устрою України / В. Нудельман // Інноваційні механізми місцевого та регіонального розвитку : за матеріалами VIII Всеукр. муніцип. слухань [“Ресурси місцевого і регіонального розвитку : національний та міжнародний аспекти”], (Судак, АРК, 29 лип. – 2 серп. 2002 р.) / наук. ред. М. Пухтинський; В. І. Борденюк, В. М. Князєв,

- В. І. Луговий, та ін.; Фонд сприяння місц. самоврядуванню України. – К. : Атака-Н, 2003. – С. 280–286.
6. Пирожков С. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: актуальні питання методології та практики / С. Пирожков, А. Павлюк // Економіка України. – 2005. – № 7. – С. 4–13.
 7. Пухтинський М. Місцеве самоврядування: сучасні проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / М. Пухтинський, О. Власенко // Аспекти самоврядування. – 2005. – № 6. – Доступний з : <http://www.crr.org.ua/aspekts>.
 8. Реформа як мистецтво можливого [Електронний ресурс]. – Круглий стіл “Модель реформування територіального устрою й місцевого самоврядування: реалістичні оцінки та прогнози” // Аспекти самоврядування. – 2005. – № 4.– Доступний з : <http://www.crr.org.ua/aspekts>.
 9. Ніжнянський В. Понад шістьдесят відсотків підтримують реформу: як це стало можливим у Словаччині [Електронний ресурс] / В. Ніжнянський // Партнери. – 2006. – № 11. – Доступний з : <http://www.crr.org.ua/partners>.
 10. Проект Закону України “Про територіальний устрій України” [Електронний ресурс].– Сайт Кабінету Міністрів “Урядовий портал”. – Доступний з : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish>.

Рецензенти:

Губенко В. І. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри менеджменту ЗЕД Білоцерківського НАУ;

Юхименко П.І. – доктор економічних наук, професор Білоцерківського НАУ.